

ILOA NUKKETEATTERISTA

Nukketeatteritoiminnan elvyttäminen
Mannerheimin lastensuojeluliiton
hoitotyössä

Heli Joronen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2011
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan
vaihtoehtoinen ammattiopinto
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan vaihtoehtoinen ammattiopinto

JORONEN HELI
Iloa nukketeatterista
Nukketeatteritoiminnan elvyttäminen
Mannerheimin lastensuojeluliiton hoitotyössä

Opinnäytetyö 43 s., liitteet 6 s.
Toukokuu 2011

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää Mannerheimin lastensuojeluliiton Hämeen piirin lastenhoitotoiminnassa mukana oleville hoitajille tarkoituksenmukaista ja innostavaa nukketeatterikoulutusta. Toteutin hoitajille kolme nukketeatterikoulutusta kertaa, joiden tavoitteena oli innostaa hoitajia käyttämään nukketeatterileikkiä yhdessä lasten kanssa. Koulutusten lähtökohtana oli lasten lelu-laatikosta löytyvät lelut ja niiden käyttö nukketeatterileikissä.

Koulutukset perustuivat hoitajia innostavaan toimintaan, jonka taustalla oli nukketeatterin pedagoginen merkitys. Muita koulutuksiin vaikuttaneita teemoja olivat teatterinukkeen suhde lapseen sekä satujen merkitys nukketeatterileikissä.

Tutkimusstrategiana toimi Kolben kokemuksellisen oppimisen kehä. Kehässä omakohtainen kokemus, reflektiivinen havainnointi, käsitteellistäminen ja kokeileva aktiivinen toiminta täydensivät toisiaan. Koulutukset perustuivat kokeilevalle toiminnalle, jota refleктоimalla pystyi parantamaan aina seuraavaa koulutusta. Koulutusten jälkeen tein nukketeatterikurssille osallistuneille hoitajille laadullisen kyselytutkimuksen. Toiminnan ja kyselyn avulla valmistui tarvetta vastaava nukketeatterikoulutus.

Tämän opinnäytetyön toteutustapa oli toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tuotoksena oli koulutuskansio nukketeatterikoulutusten järjestämisestä. Kansio sisältää materiaalia nukketeatterikoulutusten järjestämisestä sekä erilaisia menetelmämahdollisuuksia nukketeatterin toteutusmuodoista. Koulutuskansio ei ole kokonaisuudessaan kirjastossa olevassa työssä liitteenä.

Asiasanat: Nukketeatteri, nukketeatterikoulutus, kokemuksellinen oppiminen, leikkiteatteri

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree programme in social services
Social Pedagogy

JORONEN HELI

Joy from puppet theatre
-Reviving Puppet Theatre in the
Work of the Mannerheim League for Child Welfare

Bachelor's thesis 49 pages.
May 2011

The purpose of this study was to create puppet theatre training for the childminders of the Mannerheim League for Child Welfare in the Häme district. In the training the starting point was using the toys found among the toys that children already had and using them in the puppet theatre.

The training consisted of three group meetings where the aim was to motivate and inspire the participants. The underlying theories comprised the pedagogical meaning of puppet theatre, children's relationship with puppets and the meaning of fairytales in puppet theatre. Kolbe's four-stage cyclical theory of learning was used as a research strategy. In this cycle the concrete experience, observation and reflection, formation of abstract concepts and testing in new situations reinforce each other. The training was gradually developed through reflection of the concrete experience of the activity. After the training the childminders gave feedback by completing a questionnaire, the results of which were also used to develop the training.

This was a functional thesis whose outcome was a training folder for organizing puppet theatre training. The folder contains material for organizing puppet theatre training and different methods for making puppet theatre.

Key words: Puppet theatre, puppet theater training, four-stage cyclical theory of learning, play theatre

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
2. OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TOTEUTTAMINEN	7
2.1 Opinnäytetyön lähtökohdat.....	7
2.2 Tutkimusstrategiana kokemuksellinen oppiminen	7
2.3 Laadullinen kyselytutkimus.....	10
2.4 Teoreettinen aineisto.....	11
3. TOIMEKSIANTAJAN ESITTELY	12
3.1 Mannerheimin lastensuojeluliitto	12
3.2 Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten hoitotoiminta	13
4. NUKKETEATTERI TYÖMENETELMÄNÄ	15
4.1 Nukketeatterin pedagoginen merkitys	15
4.2 Teatterinuken suhde lapseen	16
4.3 Sadut ja metaforat ja niiden merkitys	17
4.4 Vuorovaikutustaitojen kehittyminen	20
4.5 Nukketeatterin toteutusmuodot	21
6. PROJEKTIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS	25
6.1 Suunnitteluvaihe.....	25
6.2 Koulutustilaisuuksien toteuttaminen	27
6.3 Minä kouluttajana	34
6.4 Kyselyn toteuttaminen ja osallistujien palautteet.....	35
8. POHDINTA	39

1. JOHDANTO

Opiskellessani Tampereen ammattikorkeakoulussa sosionomiksi sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehdossa, kiinnostuin nukketeatterin käytöstä lasten kanssa. Ymmärsin nukketeatterin merkityksen lapsen kasvulle ja kehitykselle. Nukketeatterilla on hyvin paljon erilaisia lasta kehittäviä ja kasvua tukevia ominaisuuksia, jotka tulevat näkyviksi myös tässä opinnäytetyössä. Ennen opintojani en ollut perehtynyt nukketeatteriin ja sen käyttöön pedagogisena välineenä, joten tätä työtä tehdessäni sain myös nukketeatterin käytöstä työvälineen tulevaan työhöni.

Keväällä 2010 kävimme opiskeluryhmämme kanssa tutustumassa Mannerheimin lastensuojeluliiton Hämeen piirin toimistolla ja siellä tuli puheeksi kiinnostukseni nukketeatteria kohtaan. Hämeen piirin toimistolla kiinnostuttiin asiasta ja he halusivat ryhtyä elvyttämään nukketeatteriperinnettä omien hoitajiensa keskuudessa. Tästä sai alkunsa yhteistyömme, joka mahdollisti tämän opinnäytetyön tekemisen. Sovimme, että syksyllä 2010 suunnittelen ja toteutan hoitajille kolme nukketeatterikoulutuskertaa. Lähtökohtana koulutuksille oli maanläheinen tapa suhtautua nukketeatteriin. Jokaisella meistä on mahdollisuus tehdä yhdessä lasten kanssa nukketeatteria eikä teatterin tekeminen vaadi monimutkaisia välineitä tai ammatillista osaamista. Lapsen lelulaatikosta tai kodista voi löytyä parhaat välineet nukketeatterileikkiin ja tästä lähtökohdasta käsin lähdin suunnittelemaan koulutuksia.

Opinnäytetyö on toiminnallinen ja pohjautuu Kolben kokemuksellisen oppimisen kehään. Työn tavoitteena oli kehittää tarvetta vastaava nukketeatterikoulutus Hämeen piirin alueella toimiville hoitajille. Kolmen syksyllä toteutetun koulutuksen jälkeen tein hoitajille kyselyn, josta saadun informaation perusteella keväällä 2011 oli tarkoitus toteuttaa vielä yksi koulutus, jossa huomioidaan hoitajilta saatu palaute. Koulutus kuitenkin peruuntui liian vähäisen osanottajamäärän takia. Esille nousseet asiat otin kuitenkin huomioon koulutuskansiota toteuttaessani eli lisäsin sinne asioita, joita kurssilla toivottiin opittavaksi.

Nukketeatterikoulutuksen järjestämisestä hoitajille jäi Hämeen piirille koulutuskansio, jota he voivat hyödyntää tulevaisuudessa järjestäessään vastaavia koulutustilaisuuksia omille hoitajilleen tai perhekahviloiden vetäjille.

2. OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TOTEUTTAMINEN

2.1 Opinnäytetyön lähtökohdat

Opinnäytetyön tavoitteena ja kehitystehtävänä oli antaa Mannerheimin lastensuojeluliiton Hämeen piirin lastenhoitotoiminnan työntekijöille välineitä nukketeatterikoulutuksen järjestämiseen. MLL:n Hämeen piirin toiveena oli saada välineitä joiden avulla he voisivat innostaa lastenhoitotoiminnassa mukana olevia hoitajia käyttämään nukketeatteria hoitotyössään. Lähtökohta toiveille oli lapsen lelulaatikosta löytyneiden välineiden hyödyntäminen yhdessä lapsen kanssa nukketeatterin keinoin.

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisilla menetelmillä jossa suunnittelun, omakohtaisen kokemuksen, kokeilevan toiminnan ja reflektion sekä nukketeatteriin perehtymisen avulla pyrittiin luomaan tarkoituksenmukainen koulutuskansio. Koulutuskansio sisältää materiaalia koulutuksen järjestämisestä, nukketeatterimenetelmistä sekä ideoita nukketeatterin tekemiseen ja esittämiseen. Kokosin kansioon materiaalia, jonka avulla pääasiassa nuoria hoitajia innostetaan käyttämään erilaisia nukke- ja leikkiteatterivälineitä hoitotyössään. Kyseessä on hoitajien ja lasten yhteiseen tekemiseen tarkoitettu materiaali, ei virallisen nukketeatteriesityksen tekemiseen valmistettu kokonaisuus.

2.2 Tutkimusstrategiana kokemuksellinen oppiminen

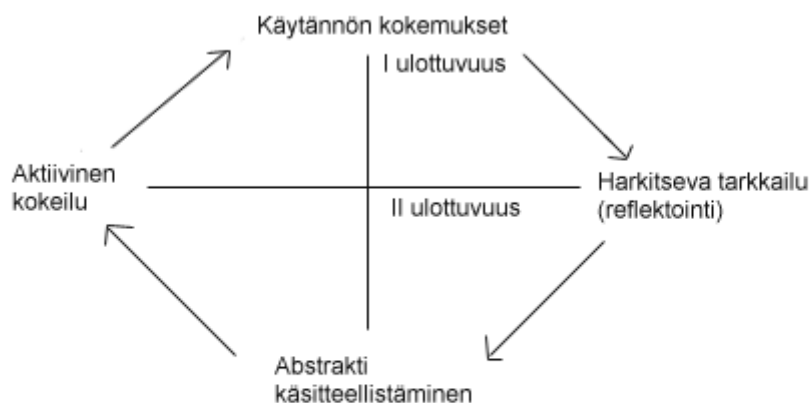
Opinnäytetyö pohjautuu Kolbin 1984 kehittämään kokemuksellisen oppimisen kehään. Työ sisältää varsinaisen opinnäytetyön lisäksi myös tuotoksen eli koulutuskansion. Syksyllä 2010 toteutettiin kolme koulutusta lasten hoitotoiminnassa mukana oleville hoitajille ja tästä saatujen kokemusten ja palautteiden pohjalta muokkasin kansioon tulevaa materiaalia. Alustavasti suunniteltu kevään

neljäs koulutus, jossa oli käytännössä tarkoitus kokeilla kehitettyä koulutuspakettia, peruuntui liian vähäisen osanottajamäärän vuoksi.

Kokemuksellisen oppimisen tarkoitus on tukea ihmisen persoonallista ja sosiaalista kasvua ja lisätä tämän omaa itsetuntemusta. Kolb kuvaa kokemuksellisen oppimisen kehänä, jossa kokemukset ja toiminnan aihe etenevät toisiaan tarkentavana kehänä. (Kokemuksellinen oppimiskäsitys.)

Kehään kuuluvat:

1. Omaehtoisen kokemus
2. Reflektiivinen havainnointi
3. Abstrakti käsitteellistäminen
4. Kokeileva aktiivinen toiminta

(Kolbin kokemuksellisen oppimisen kehä)

Kehässä korostuvat erilaiset toimintastrategiat ja niiden kokeilu. Reflektio liitetään omiin kokemuksiin yksilöllisinä sekä ryhmäprosesseina. Sykleittäin etenevässä kehässä tapahtuu tiedon asteittaista syvenemistä, käsitteellistämistä ja

tutkimista. Omakohtaisilla kokemuksilla ja elämyksillä on keskeinen rooli uuden tiedon testaamisessa ja arvioimisessa. (Kokemuksellinen oppimiskäsitys.)

Kehän vaiheiden mukaan kokemuksellisessa oppimisessa omia kokemuksia havainnoidaan, arvioidaan ja pyritään jäsentämään niitä teorian näkökulmasta. Toimintaa voi havainnoida ajattelemalla niin toiminnan aikana kuin sen jälkeenkin, mitä toiminnan aikana tapahtuu. Kehään sisältyy myös teorian perusteella kehiteltyjen ajattelumallien soveltaminen käytännön tilanteissa. Tiedon soveltamisen vaihe auttaa syventämään opittavaa aihetta. (Kokemuksellinen oppimiskäsitys.)

Mezirow jakaa reflektion käsitteen kolmeen osaan. Hän erottelee reflektion, kriittisen reflektion ja itsereflektion toisistaan. Tässä työssä keskityn lähinnä kriittisen reflektion käsitteeseen. Reflektio eroaa myös arvioinnista, johon kuuluu arvottamisnäkökulma, jolla aikaansaadaan myös paremmuusjärjestyksiä ja tällaista näkökulmaa reflektiolla ei ole. (Interkulttuurinen opettajankoulutus, Oulu)

Kriittisellä reflektiolla Mezirow tarkoittaa omien merkitysperspektiivien taustalla olevien ennako-oletusten pätevyuden arviointia sekä näiden oletusten lähteiden ja seuraamusten tutkimista. Se on myös omien uskomusten arviointia. Lähtökohtana on aiemmin tapahtuneen oppimisen kyseenalaistaminen. Koulutuskansion toteutuksessa kriittisellä reflektiolla oli suuri merkitys toiminnan kehittämisen kannalta. Toiminta refleктоitiin aina havainnoinnin jälkeen, jolloin syntyi tarpeita kehittää toimintaa. (Interkulttuurinen opettajankoulutus, Oulu)

Kriittinen itsereflektio taas auttaa tunnistamaan omien ajattelu-, tuntemis- ja havaitsemistapojen taustalla vaikuttavia tekijöitä, syitä ja niiden seurauksia. Kriittinen itsereflektio arvioi omia merkitysperspektiivejä sekä ongelmanasettamistapoja. (Interkulttuurinen opettajankoulutus, Oulu.) Opinnäytetyön tekeminen auttoi tunnistamaan ja arvioimaan omassa itsessään vaikuttavia toimintamalleja ja niiden vaikutuksia toimintaan.

2.3 Laadullinen kyselytutkimus

Kysely ja havainnointi, joita käytin tutkimuksessani, kuuluvat yleisimpiin laadullisen tutkimuksen aineiston keruumenetelmiin. Niitä on mahdollista käyttää vaihtoehtoisesti tai toisiinsa yhdistettynä, kuten tässä tutkimuksessa tein. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole tilastollinen yleistäminen, vaan kerätyn materiaalin tulkitseminen ja näkyväksi tekeminen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71-86). Tässä tutkimuksessani tavoite oli kehittää tarvetta vastaavaa nukketheateri koulutusta lastenhoitotoiminnassa käytettäväksi.

Syksyllä pidettyjen koulutusten jälkeen tein osallistuneille hoitajille kvalitatiivisen eli laadullisen kyselytutkimuksen, jossa selvitin koulutuksesta saatuja hyötyjä ja puutteita. Saamieni palautteiden perusteella muokkasin valmistamaani materiaalikansiota enemmän toiveita ja tarpeita vastaavaksi. Tuomen ja Sarajärven mukaan havainnoinnin lisäksi kyselyn tekeminen on usein hedelmällistä. ”Yhteistä osallistumiseen perustuvilla menetelmillä on tutkimusprojektiin osallistuvien henkilöiden tiedon arvostaminen ja usko siihen, että jokaiseen asiaan on olemassa enemmän kuin yksi näkökulma ja että ne kaikki ovat tärkeitä” (Tuomi & Sarajärvi 2009,81-83.)

Kvalitatiivinen kyselytutkimus ei välttämättä vaadi läheistä kontaktia tutkittaviin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2009, 195). Omassa tutkimuksessani olin tavannut kerran kaikki kyselyyn vastanneet henkilöt heidän osallistuessaan nukketheaterikurssille. Kyselytutkimuksen suoritin kuitenkin lähettämällä kyselylomakkeet kurssilaisille sähköpostilla. Toki tämäntyyppiseen kyselytutkimukseen voi liittyä myös heikkouksia, kuten se miten vakavasti vastaajat suhtautuvat tutkimukseen. Huomioon on otettava myös se, että suurin osa vastaajista oli nuoria henkilöitä eikä heillä ole vielä suurta kokemusta tämäntyyppisistä kyselyistä. Menetelmä voi olla joissain tilanteissa myös hyvin tehokas. Omassa tutkimuksessani tehokkuus näkyi lähinnä ajansäästönä. Kysely tuli sähköpostilla toteutettuna myös edulliseksi vaihtoehdoksi.

2.4 Teoreettinen aineisto

Opinnäytetyön teoreettinen aineisto koostuu nukketeatterin pedagogisesta merkityksestä, vuorovaikutuksesta, sadusta ja sen merkityksestä sekä nukketatterin eri käyttömuodoista ja välineistä. Koulutuskansioon toivottiin lisäksi teorian tietoa ryhmädynamiikasta, ryhmän hallinnasta ja koulutusillan rakentamisesta. Koulutuskansio on syntynyt kokeiluprosessin pohjalta, jonka taustalla on teorian tietoa. Työotteena työssä on käytetty oman toiminnan reflektiota.

Opinnäytetyö on rajattu koskemaan aineistoa, jolla voidaan järjestää lastenhoitotoiminnassa mukana oleville hoitajille innostavaa nukketeatterikoulutusta. Koulutuskansioon on lisäksi valittu sellaisia menetelmä- ja materiaaliveikkoja, jotka soveltuvat helposti yhdessä lasten kanssa tehtävään toimintaan.

3. TOIMEKSIANTAJAN ESITTELY

3.1 Mannerheimin lastensuojeluliitto

MLL on kaikille avoin kansalaisjärjestö, joka tavoitteena on edistää lapsen ja lapsiperheen hyvinvointia, lisätä lapsuuden arvostusta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa sekä tuoda lasten näkökulmaa päätöksentekoon. Mannerheimin lastensuojeluliitto on Suomen suurin lastensuojelujärjestö. Liitossa on yli 92 000 jäsentä ja sillä on 567 paikallisyhdistystä ympäri Suomea. Paikallisyhdistysten toimintaa tukee 13 piirijärjestöä, joista yhteistyökumppanini Hämeen piiri on yksi. Kansalaisten järjestönä MLL edistää lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä tasapainoisiksi ihmisiksi sekä lapsiperheiden hyvinvointia tarjoamalla vertaistukea ja luomalla osallistumismahdollisuuksia eri elämäntilanteissa. Lapsen etua ajavana vaikuttajajärjestönä MLL kehittää ja vahvistaa lapsuutta suojelevaa kasvatuskulttuuria. (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

MLL luottaa kumppanuuteen. Yhteistyötä tehdään koti- ja ulkomaisten järjestöjen, yhteisöjen ja verkostojen kanssa. Liiton keskustoimisto pitää yhteyksiä ministeriöihin, viranomaisiin ja järjestöihin, piirit ja paikallisyhdistykset paikallisiin tahoihin. MLL tuo yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon ajankukaista tietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden asemasta ja tarpeista. Tämä tieto koostuu paikallisyhdistysten kautta syntyvästä arjen tuntemuksesta, lasten, nuorten ja vanhempien kuulemisesta sekä yhteistyöverkostojen tutkimus- ja kehittämisosaamisesta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

MLL:n toiminnan perusta on paikallinen vapaaehtoistoiminta, joka vastaa lapsiperheiden tarpeisiin. Paikallisyhdistykset parantavat lapsiperheiden hyvinvointia ja edistävät aktiivista kansalaisuutta yhteistyössä muiden paikallisten toimijoiden kanssa. MLL toimii vaikuttamalla ja vaikuttaa toimimalla. (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

3.2 Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten hoitotoiminta

Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten hoitoapu on tarkoitettu tilapäiseksi ja lyhytaikaiseksi. Perheillä on mahdollisuus saada hoitaja kotiin kaikkina vuorokauden aikoina. Lastenhoitotoiminnan painopiste on lapsen turvallisuudesta ja viihtyvyydestä huolehtiminen. Hoitajat ovat Mannerheimin Lastensuojeluliiton lastenhoitokurssin suorittaneita ja perehdytettyjä 16 vuotta täyttäneitä henkilöitä, joista vain osalla on ammatillista koulutusta lasten hoitoon. Hoitajat haastatellaan ja perehdytetään tehtävään MLL:n omilla kursseilla. MLL:n lastenhoitotoiminta huolehtii hoitajien jatkokoulutuksesta, valvonnasta ja ohjauksesta. MLL huolehtii siitä, että hoitajiksi valittavat henkilöt ovat tehtävään soveltuvia ja että he sitoutuvat MLL:n arvoihin sekä lastenhoitotoiminnan valtakunnalliseen toimintalinjaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

MLL:n välittämät hoitajat eivät ole työsuhteessa Mannerheimin Lastensuojeluliittoon, sen piirijärjestöihin eivätkä paikallisyhdistyksiin. Perhe tilaa itse palvelun, toimii hoitajan työnantajana ja vastaa työlainsäädännössä määräytyistä työnantajavelvoitteista. Perhe maksaa käteisellä lasten hoitajalle palkkana 8,20 e/tunti, puolen tunnin tarkkuudella. Tämä on kokonaiskorvaus, joka sisältää lomakorvauksen. Hoitajalle maksettava minimipalkka on kahden tunnin palkka. Hoitaja puolestaan vastaa työntekijän velvoitteista. Hoitotapahtuma on kerta- luonteinen ja siitä tehdään hoitajan ja vanhempien kesken suullinen sopimus. Lasta hoidetaan vanhempien antamien ohjeiden mukaisesti lapsen kotona. Hoitajilla on vaitiolovelvollisuus lasta ja perhettä koskevissa asioissa. Perhe tilaa hoitajan internetin kautta tai soittamalla alueen hoitajavälitykseen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

Hoitajia veloitetaan käymään yhdessä jatkokoulutuksessa ja kahdessa pienryhmässä vuodessa, jotta he voivat jatkaa hoitajana. Nukketeatterikoulutus järjestettiin yhtenä vaihtoehtoisena jatkokoulutuksena, johon hoitajilla oli mahdollisuus osallistua kiinnostuksensa mukaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

Lastenhoitokurssin käynyt hoitaja saa valmiudet toimia MLL:n lastenhoitotoiminnassa lapsiperheiden apuna lyhytaikaisissa lastenhoitotehtävissä. Lastenhoitokurssi sisältää harjoittelun perheessä. Kurssin käytyään hoitaja osaa hoitaa eri-ikäisiä lapsia lapsiperheen kotiympäristössä lapsen tarpeet, kehitystason ja yksilöllisyyden huomioon ottaen. Hän osaa myös luoda turvallisen hoito- ja leikkiympäristön sekä hoitaa lapsia vastuuntuntoisesti. (Mannerheimin lastensuojeluliitto)

4. NUKKETEATTERI TYÖMENETELMÄNÄ

4.1 Nukketeatterin pedagoginen merkitys

Nukketeatterilla on merkitystä lapselle kehityksen kannalta. Se on paljon muutakin kuin pelkästään viihtymiseksi tarkoitettu huvinumero. Sillä voidaan vahvistaa lapsen itsetuntoa ja oppimista monilla eri osa-alueilla.

Lapsi on valmis nukketeatterileikkiin noin neljävuotiaana. Siinä iässä lapset kykenevät osallistumaan yhteisleikkiin, odottelemaan vuoroaan ja eläytymään rooleihin. Teatterinuket antavat mahdollisuuden monipuolisempaan roolileikki-valikoimaan kuin pelkkä roolileikki. Lapset jotka kärsivät kommunikaatiovaikeuksista tai ovat ujoja voivat nukkien avulla löytää itselleen ilmaisukanavan. Leikkiessään nukella lapset voivat kuvitella olevansa vahvoja ja rohkeita. Teatterinuken käyttö kehittää myös lapsen kykyä selviytyä sosiaalisissa tilanteissa. Esitettäessä teatterinukella nukke vangitsee huomion itseensä ja auttaa lasta keskittymään. Lisäksi lapsen tunne-elämä kehittyy hänen näytellessään teatterinukella. Samaistuessaan nukkeen lapsi voi tuntea samoja tunteita kuin esiintyvä nukkekin. Nuken avulla voi saada aikaan myös dialogisen keskustelun lapsen kanssa, sillä lapset keskusteleval mielellään nuken kanssa. (Aaltonen 2002, 30-32.)

Nukketeatterin avulla lasta voi ohjata taiteen pariin, aktivoida hänen luovuutensa ja innostaa leikkiin. Näin on mahdollista tuoda sanataide, musiikki, kuvataide ja teatteri tutuksi lapselle. Leikkiessään nukketeatterileikkiä lapsi huomaamattaan harjoittaa äänenkäyttöään ja puheilmaisuutta. Kaikkialla ympärillä on tarinoita, jotka voidaan muuttaa kuviksi ja kohtauksiksi ja kertoa eteenpäin. Valmistamalla myös nuket ja lavasteet itse lapsen kädentaidot harjaantuvat. Samalla erilaiset askarteluvälineet ja materiaalit tulevat tutuksi. (Barric 2009, 36-39.)

4.2 Teatterinukken suhde lapseen

Lapsi ihastuu ja samaistuu helposti käsinukkeeseen tai teatterinukkeeseen. Lapsen on helppo kuvitella nukken jopa ”elävän” oikeasti. Nukken kunnioittava käsittely lisää lapsen mielenkiintoa nukkea kohtaan ja lapsi voi keskustella aikuisen kanssa nukken välityksellä. Jokin tuttu hahmo voi saada lapsen samaistumaan johonkin tiettyyn esityksessä esiintyvään nukkeeseen.

Teatterinukke on parhaimmillaan silloin, kun se on pieni suhteessa lapseen. Samaistuminen pieneen olentoon, joka on voimakas ja mahdollisuuksia täynnä on lapselle unelmatilanne. (Aaltonen 2002, 30.) Pelkistetyllä nukella ja vähäisellä lavastuksella päästään usein parhaimpaan lopputulokseen. Ne antavat paremmat mahdollisuudet lapsen omalle mielikuvituksen käytölle. Tärkeintä on, että nukke pystyy liikkumaan, sillä liike saa sen elämään. ”Mielikuvituksen avulla vähästä saadaan aikaan paljon.” (Baric 2009, 37-38).

Nukken avulla lapsi oppii näkemään asioita toisen näkökulmasta ja näin eläytymään toiseen ihmiseen. Nukken avulla lapsen kanssa voi käydä läpi mm. ongelmatilanteita ilman syyllistämistä. Myös jokapäiväisissä toimissa nukke on oivallinen apulainen (Baric 1980, 23). Nukkea voi käyttää apuna mm. syömistilanteessa, pukemisessa, nukkumaanmenossa ja hampaidenpesussa. Nukke-teatteriesityksessä tai käytettäessä nukkea kahden kesken lapsen kanssa, keskipisteenä on teatterinukke, joka on mielikuvitukseen vetoava pieni liikkuva hahmo, johon lapsen on helppo samaistua. Nukke vetoaa tunteisiin ja herkistää lapsen aistit. (Baric 2001, 158.)

Käsinukken tai teatterinukken ja sillä esittäjän yhteistyöllä on myös merkitystä. Käytettäessä käsinukkea esitystilanteessa käsinukken käyttäjän on ajateltava käsinukken ja lapsen välistä vuorovaikutusta. On kiinnitettävä huomio käsinukkeen ja katsottava sitä, sillä lapsenkin huomio on kohdistunut nukkeeseen. (Toren 2000, 33.) Tarinaa kerrottaessa yksi nukke liikkuu kerrallaan, eikä kaikkia nukkeja heilutella sattumanvaraisesti sinne tänne näyttämöllä.

Ennen kuin lapsi voi ymmärtää mitä nukketheaterissa tapahtuu, hänen tulee osata erottaa todellinen ja kuvitteellinen toisistaan. Edellytys toden ja kuvitteellisten asioiden erottamiselle on, että lapselle on luettu satuja. Kun lapsi käsittää tai käsittelee asioita kuvitteellisella tasolla hän kehittää samalla luovuuttaan. Myös leikki on olennainen kuvitteellisuuden kehittäjä. (Ylönen 2000, 28- 41.)

Vaikka lapsilla on oma kuvitteellinen maailmansa, lasten kuvitteluleikki ei pääse kukoistamaan mikäli aikuiset eivät omalla toiminnallaan anna leikille virikkeitä tai opeta lapsille uusia tekemisen muotoja. Pedagogin tehtävä on luoda yhteinen kokemusmaailma, jonka pohjalta lasten kuvitteluleikki voi kehittyä. Aikuisen voi antaa mallin omalla esittämisellään ja osoittaa, että nukella on taianomaisia ominaisuuksia, joista tärkein on sen mahdollisuus jatkuvaan muuntautumiseen. (Aaltonen 2002, 24-31.)

4.3 Sadut ja metaforat ja niiden merkitys

Hilkka Ylönen on väitellyt kasvatustieteiden tohtoriksi aiheenaan satujen merkitys lapselle. Hän on yksi tärkeimmistä Suomalaisista satujen sanansaattajista. Hän on kirjoittanut useita kirjoja, joissa kerrotaan satujen käytöstä terapeuttila otteella lasten kanssa, jotka ovat kokeneet menetyksiä tai muita traumoja. Saduista on kuitenkin hyötyä kaikille lapsille olivatpa he sitten traumatisoituneita tai oppimassa erilaisia toimintatapoja sekä tunne-elämän taitoja. Hänen mukaansa saduissa on aina toivoa, kuten todellisessa elämässäkin on. On tärkeää, että saduissa on lohduttava ja onnellinen loppu. (Hilkka Ylönen.)

”Sadut edistävät lapsen henkistä hyvinvointia ja kehitystä” (Ylönen 2000, 28). Lapsen on mahdollista samaistua satuihin tai hän voi tuntea läheisyyttä, jonkun sadun henkilön kanssa. Satujen myötä lapsi voi luoda itselleen kuvitteellisen maailman, joka auttaa häntä selviytymään hankalista tai vaikeista tilanteista. Satujen avulla lapsella on myös mahdollisuus pelätä turvallisesti. Näin lapsi voi

löytää omat rajansa siitä mihin asti uskaltaa mennä. Lähestymällä ja ylittämällä näitä uskaltamisen rajoja lapsi saa valmiuksia elämän haasteiden kohtaamiseen. (Ylönen 2000,28-29) Satumaailmassa lapsen on mahdollista työstää todellisen maailman uhkia ja julmuuksia (Moisio, 2002, 147).

Lapsen kannalta on tärkeämpää, että satu kerrotaan hänelle mieluummin kuin luetaan suoraan kirjasta. Näin sadun lohduttavat piirteet, symboliset ja ihmis-suhteisiin liittyvät merkitykset pääsevät paremmin oikeuksiinsa. Satujen merkitystä ei myöskään pidä selittää lapselle. Kertojan on kuitenkin ymmärrettävä sadun antama viesti, jotta hän voi valita lapsen kehitystasoa tai mahdollisia psykologisia vaikeuksia vastaavan sadun. (Bettelheim 1998, 186-191.) Joidenkin lasten kannalta satuun keskittyminen ja eläytyminen on kiinni esitystavasta. Pelkän kuuntelun pohjalta mielikuvien luominen voi tapahtua hitaasti ja olla niukkaa, jolloin sadun esittämistavalla on merkitystä. Näytteleminen on osoittautunut onnistuneeksi menetelmäksi esim. puutteellisen kielitaidon tai ymmärryksen omaavan lapsen kohdalla. (Ylönen 2000, 103.) Esimerkiksi dysfaattisen lapsen kohdalla selkokielelle muokattu teksti auttaa kuuntelemisessa ja näin ollen lisää keskittymistä (Kähkönen 2002, 125).

Metaforan eli vertauskuvan kuvitteellisuuden ymmärtäminen on yhteydessä lapsen kehitykseen. 3-4-vuotias lapsi ymmärtää metaforan, jonka molemmat osat liittyvät aistihavaintoihin. (esim. poutapilvi on pehmokaramelli.) Noin 5-6-vuotiaana lapsi oppii erottamaan todellisen ja kuvitteellisen asian toisistaan. (Ylönen 2000, 32.)

Saduilla on merkittävä rooli lapsen tunne-elämän kehittymisessä. Vaikka saduissa olleet yksityiskohdat unohtuvatkin, tunne koetusta ihmeestä jää jäljelle. Lapsen ajattelumaailma ei ole niin kehittynyttä kuin aikuisen, joten saduissa joissa on jokin opettavainen sisältö, asia pitää kertoa niin, että lapsi sen ymmärtää, esim. kerrottaessa oikeuden ja vääryyden taistelusta, jossa tunteet tulevat esille henkilöiden toiminnassa ja lapsi elää näiden kautta. (Ylönen 2000, 33.)

Lasten kanssa tarinaa rakennettaessa on hyvä kiinnittää huomiota sadun rakenteeseen ja sen etenemiseen. Lapselle on tärkeää, että hän kykenee ennakkoimaan tapahtumien kulun sekä voi luottaa oikeudenmukaiseen loppuun. (Ylönen 2000, 14).

Saduilla on yleensä samanlaisena toistuva rakenne. Sadun tai kertomuksen alkupuolella esiintyy jokin 1. *ongelma*, josta on selviydyttävä. Ongelma voi olla odottamaton tapahtuma tai mahdottomaltakin tuntuva tehtävä. Ongelman ratkaisua pyrkii estämään jokin vastus yleensä noita tai pahansuopa ihminen. Joskus saduissa on selviydyttävä yksin ja toisinaan apua voi saada yliluonnollisilta olennoilta.

Sadun edetessä tarinan päähenkilö 2. *oppii* omista ja toisten kokemuksista. Yleensä henkilö huomaa, ettei selviydy ongelmasta yksin, vaan tarvitsee toisten apua. Apua saadaan ja sitä myös voi itse antaa muille. Tavoite on, että päähenkilö oppii luottamaan itseensä ja ystäviinsä.

Ongelmat ratkeavat 3. kriisin jälkeen. Rangaistuksen pahuudesta saa joko tässä vaiheessa tai sadun lopussa (kaikissa vanhoissa saduissa ei ole rangaistusta. mm. prinsessa Ruusunen). kriisin jälkeen sadun sankarin elämässä tapahtuu 4. muutos, joka on välttämättömyys vaikeuksien voittamiselle tai onnistumiselle. Sadun lopussa tulee palkinto hyvydestä tai oikeanlaisesta toiminnasta. Sadun tulee päättyä, kun päähenkilö hyväksytään, häntä rakastetaan tai hänen elämänsä näyttää onnelliselta. (Ylönen 2000, 12-13.)

4.4 Vuorovaikutustaitojen kehittyminen

Nuken avulla MLL:n hoitajan on mahdollista tehdä itseään tutuksi lapselle. Mentäessä uuteen perheeseen lasta saattaa pelottaa ja jännittää uusi hoitaja. Puhuttaessa esimerkiksi käsinuken välityksellä lapsi havainnoi nukkea, jolloin vuorovaikutus hoitajan ja lapsen välille syntyy kuin itsestään. Nukketeatteri-leikillä on iso rooli vuorovaikutustaitojen oppimisessa.

Vuorovaikutuksen yksi tavoite on edistää lapsen kehitystä ja kasvua. Eettinen päättely ja kyky tunkea esteettistä iloa kehittyvät vuorovaikutustilanteissa. Nukketeatteri-leikissä kiinnitetään huomiota tunne-elämän rikastuttamiseen ja tasa-painottamiseen sekä mielikuvituksen, ajattelun, keskittymisen ja vuorovaikutus-taitojen kehittämiseen. (Liukko 1998, 9-16.)

Nukketeatteri-leikki kehittää lasten vuorovaikutustaitoja monipuolisesti. Ryhmässä leikittäessä nukketeatteri-leikki asettaa lapselle sosiaalisia vaatimuksia, sillä nukketeatteria ei voi esittää ilman, että lasten kesken vallitsee yhteisymmärrys. Koska teatterinukke on lapselle inspiroiva kohde, se herättää helposti halun selvittää ryhmän aiheuttamista sosiaalisista haasteista. Tilanteet, joista lapsi joutuu leikin aikana selviytymään, kehittävät lapsen kykyä selviytyä sosiaalisista vuorovaikutustilanteista. (Ikonen 2006, 149-160.)

Nukketeatteri-leikissä lapsen on mahdollista käsitellä ympäristöstään omaksumiaan tietoja ja asenteita. Lapselle tulee mahdolliseksi harjoitella ja soveltaa niitä käytäntöön, samalla kuin käsitevarasto ja suullinen ilmaisu kehittyvät. (Liukko 1998, 16.) Lapselle tulee mahdollisuus kokeilla erilaisia rooleja, heijastaa pelkojaan ja tunteitaan sekä tutustua asioihin, jotka häntä kiinnostavat. Nukketeatteri-leikin viehätys on sen yksinkertaisessa vaatimattomuudessa, jossa mielikuvituksella saavutetaan paljon. Nukketeatteri-leikki tarjoaa hyvät mahdollisuudet aikuisen ja lapsen yhdessäololle ja tekemiselle. (Baric 1980, 24-26.)

4.5 Nukketeatterin toteutusmuodot

Nukketeatterin toteutusmuodot jaetaan esitettäviin ja yhdessä toteutettaviin toimintoihin. Tämän työn tarkoitus on keskittyä yhdessä lasten kanssa toteutettaviin nukketeatteri muotoihin. Tämän työn muodoissa korostuvat oppiminen ja tekemisen riemu.

KÄSINUKKE. Käsinukessa on pää, kaula ja pukuosa, jotka yhdessä muodostavat nuken vartalon ja kädet. käsinukkien hyviä puolia ovat niiden nopeus ja notkeus. Ne pystyvät ilman erillistä apuvälinettä tarttumaan tavaroihin ja kuljettamaan niitä. Käsinuket ovat parhaimmillaan näytelmissä missä on paljon toimintaa esim. esineiden kantamista tai rakentamista.

Nuken liikkuvuus riippuu käyttäjän käden liikkeistä, käyttäjä saa nuken elämään. Nopeita ja äkkinäisiä liikkeitä on syytä välttää eikä nuken edes tarvitse olla liikkeellä koko aikaa. liikkeiden on syytä olla harkittuja. Käsinuken käyttäjä kiinnittää katseensa nukkeen eikä lapseen, sillä lapsikin katsoo nukkea. Tällöin huomio kiinnittyy lapsen ja nuken väliseen vuorovaikutukseen. (Toren 2000, 33.)

SORMINUKKE. Sorminukke on pieni nukke, joka pujotetaan esittäjänsä sormeen. Pienen kokonsa vuoksi se on erittäin sopiva pienelle lapselle. Pienen lapsen on helpompi samaistua pieneen nukkeen. Sorminukkea on helppo liikutella ja saada se elämään omaa sormea liikuttamalla.

Koska sorminukke on pieni, on syytä kiinnittää huomion taustaan. esitystilanteessa on syytä valita itselleen päälle yksivärinen vaatetus tai pukeutua viittaan. Viitalla on myös muita hyviä puolia. Viitan uumenissa voi helposti pukea vaivihkaa käsinuken sormeensa ja toisaalta vaihtaa nukkea huomaamattomasti. (Baric 2004, 14-20.)

KURKISTUSNUKKE. Kurkistusnukke on pieni nukke, joka ponnahtaa esiin esim. vanhasta kengästä, peltipurkista, laukusta, korista tai melkein mistä vaan. Kurkistusnukke pystyy luomaan ympärilleen salaperäistä tunnelmaa. Nukkeen viehäytys kuitenkin säilyy vain jos se säilytetään piilossa ja otetaan esille vain tarvittaessa. Esimerkiksi syntymäpäiväsankaria kurkistusnukke voi ilmaantua ilahduttamaan runolla, laululla tai vaikkapa pienellä lahjalla, joka nousee yhdessä kurkistusnukkeen kanssa. (Baric 2004, 14-20.)

PÖYTÄTEATTERI. Pöytäteatterissa yksi esittäjä voi samanaikaisesti näyttellä monilla nukeilla, puhua niiden vuorosanat ja tarvittaessa tehdä äänitehosteita tunnelman lisäämiseksi. Tämä teatterimuoto soveltuu hyvin satujen, kertomusten ja runojen esittämiseen. Esittäjä, joko seisoo tai istuu pöydän takana eikä hänen tarvitse piiloutua yleisöltä.

Pöytäteatterinäyttämöksi tarvitaan pöytä, johon rakennetaan maisema missä tapahtumat tapahtuvat. Maisema voi olla hyvinkin yksinkertainen esim. kivet, sammaleet ja oksat luovat metsän tunnelmaa. Lapsen lelulaatikosta, joka oli myös hoitajien koulutuksen yksi tärkeimmistä toimintateemoista, löytyy paljon teatterileikkeihin sopivaa välineistöä. Nukeilla, pehmoleluilla ja pienillä esineillä saadaan aikaan monenlaisia tarinoita, joko itse keksittyjä tai valmiita satuja.

VARJOTEATTERI. Varjoteatterileikkiä varten tarvitaan valo, tila, heijastava pinta ja esine tai hahmo. Näitä kaikkia tarvitaan varjoteatterileikin onnistumiseksi. Varjoteatteriin voi rakentaa erillisen näyttämön tai apuna voi käyttää pelkkää lakanaa. Valo heijastetaan kangasta vasten, jolloin joko kartongille piirretyt yksinkertaiset hahmot tai lelut näkyvät. Yksittäiset varjokuvat ovat pelkistettyjä. Niihin voidaan lisätä esimerkiksi yksi liikkuva osa, nyökkäävä pää tai heiluva häntä.

Pienet lapset eivät osaa piirtää figuureja, joten heidän kanssaan voi käyttää omia leluja varjonukkeina. Lapsille omat lelut ovat tuttuja ja hauskaksi leikin saa siirtelemällä lelua niin, että esim. lelujen koko kasvaa. Nalle voi olla niin iso, että sen syliin voisi mennä tai kuorma-auton kyydissä mahtuisi ajamaan. (Aaltonen 2002, 82-83.)

5. RYHMÄN OHJAAMINEN

Tämän opinnäytetyön tarkoitus ei ole mennä syvälle ryhmädynamiikan toimintaan vaan antaa, joitakin keinoja erilaisten ryhmässä mukana olevien jäsenten ohjaamiseen ja huomioimiseen. Koulutuskansiossa on koottuna ohjaajan tehtävät ryhmätilanteessa, ohjaussuunnitelmarunko sekä ohjaajan muistilista. Yksittäisiin koulutuksiin, jollaisia MLL:n hoitajakoulutuksetkin ovat, ei päde ryhmän elinkaareen vaiheet vaan kyse on yksittäisistä tilaisuuksista jotka toteutetaan joka kerta erilaisella kokoonpanolla.

Nukketeatterikoulutuksessa kuten missä tahansa muussakin koulutuksessa kouluttajan ensimmäinen tehtävä on asettaa tavoitteet. Tavoitteiden pohjalta laaditaan suunnitelma, jonka avulla ohjaaja toteuttaa koulutuksen. (Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbacka, 9.) Koulutuksen tavoitteita on syytä tarkastella tarvittaessa uudelleen, sillä tarpeet tai kiinnostuksen kohteet voivat muuttua tai ilmenee uudenlaisia asioita, mitkä pitää ottaa koulutuksessa huomioon. On tärkeää, että jos ohjaustilanteessa huomaa jonkin asian toimimattomaksi, niin muuttaa sitä toimivammaksi. Mikäli taas joku asia toimii erityisen hyvin, sitä kannattaa tehdä lisää tai sen kaltaisia toimintoja. (Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbacka, 58-59.)

Koulutusta pidettäessä ilmapiirin luominen on tärkeää. Ilmapiirin luomisessa tärkeitä ovat rehellisyys, tasa-arvoisuus, kannustaminen, rohkaiseminen, välittäminen, innostavuus ja myönteisyys. Ryhmässä on tärkeää ottaa huomioon jokainen osanottaja. Ujo ohjattava tarvitsee enemmän kannustusta osallistumiseensa kuin rohkea henkilö. Ujoa ei saa kuitenkaan pakottaa mukaan toimintaan ennen kuin hän on valmis siihen. Kannustaminen ja rohkaisu ovat asioita jotka vaikuttavat tunteisiin. Myönteisessä ja kannustavassa ilmapiirissä ihminen kokee itsensä hyväksytyksi ja innostuu kokeilemaan vaikeitakin asioita sekä yrittää parhaansa. (Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbacka, 59-60.) On huolehdittava myös siitä, että rohkea tai aktiivinen osallistuja ei vie ryhmässä koko huomiota itselleen ja omalle toiminnalleen.

Vuorovaikutustaidot ovat tärkeitä ryhmää ohjattaessa. Vuorovaikutukseen kuuluvat sanallinen ja sanaton ilmaisu, ilmeet, eleet sekä kehon asento ja liikkeet. Myös vaatetus on osa viestintää. Ihmisten vuorovaikutustaidoissa on suuria eroja, mutta kaikista tärkeintä on osata ottaa huomioon toisen tarpeet ja eläytyä toisen tilanteeseen ja jättää omat tarpeensa siinä tilanteessa vähemmälle. On syytä muistaa, että ohjaajan ja ohjattavan välillä on aina vuorovaikutussuhde. (Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbacka, 44-45.)

Ryhmän ohjaamisen lisäksi ohjaajan pitää olla perehtynyt aiheeseen, jota hän ohjaa. Ohjaajalla on ns. kaksoistavoite eli ohjata ryhmää ja opettaa asiaa. Ohjaajalla pitää olla tiedossaan konkreettinen päätavoite mihin ryhmän kanssa ollaan pyrkimässä. Ilman tavoitetta toiminta jää helposti puuhasteluksi ja luisuu sivuraiteille. Ohjaajan pitää myös miettiä, miksi hän ohjaa jonkin tietyn toiminnon, jotta kyseinen asia tukisi tavoitteen saavuttamista. (Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbacka, 79-82.)

Suunnitelmallisuus on ohjaustyössä keskeinen asia. Ohjaajan on mietittävä etukäteen mitä, miksi, missä, kenelle ja koska hän aikoo ohjata. Valmistautumattomuus näkyy ohjaamisen varmuudessa ja kyvyssä reagoida nopeasti muuttuviin tilanteisiin. Ryhmä myös helposti käyttää tilannetta hyväkseen aistissaan ohjaajan epävarmuuden. (Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbacka, 84-91.) Koulutuskansioon on koottu ohjaajia varten selkeä ohjaussuunnitelma, johon on listattu asiat mitä ohjaajan pitää miettiä ennen kurssin pitämistä. Siellä on myös kaavakepohja, johon suunnitellaan etukäteen mitä tehdään, miksi tehdään, käytettävissä oleva aika ja välineet. Kansiota löytyy myös yksittäisen ohjaustuokion suunnittelua helpottava lomake, joka sisältää tietoa alkukartoituksesta, ohjaustuokion aloituksesta ja toteutuksesta sekä lopetuksesta.

Koulutuskansio puuttuu kokonaisuudessaan koulun kirjastoon toimitetusta kappaleesta, mutta tässä työssä on liitteenä ohjaussuunnitelma (ohjaajan muistilista, liite 3), ohjaussuunnitelma (lomake mitä, miksi, aika, välineet ja kuka, liite 4), yksittäisen ohjaustuokion suunnittelu ja toteutus (liite 5), ohjaaja rooli ryhmässä ja ohjaajan vuorovaikutustaidot (liite 6)

6. PROJEKTIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

6.1 Suunnitteluvaihe

Projekti lähti liikkeelle MLL:n Hämeen piirin toiveesta elvyttää nukketeatteriperinnettä lastenhoitotyössä. Nukketeatteri on kuulunut aiempina vuosina aktiivisemmin heidän toimintaansa ja nyt se oli jäänyt hieman taka-alalle. Ensimmäisellä tapaamiskerralla suunnitelimme yhdessä koulutusten lähtökohdat. Lähtökohdiksi muodostuivat lasten lelulaatikosta löytyvät välineet, joilla yhdessä lasten kanssa hoitaja voi leikkiä nukketeatterileikkiä. Keskustelun ja oman pohdinnan jälkeen tavoitteet ja tarkoitus selkiytyivät. Tavoitteekseni tuli antaa hoitajille ideoita ja välineitä nukketeatterileikin tekemiseen sekä rohkaista ja innostaa heitä menetelmän käyttämiseen.

Koulutusten suunnittelu ja toteutus alkoi syksyllä 2010. Ensimmäinen käytännön tehtävä oli määrittää koulutuksen kesto. Koska koulutukset järjestetään iltaisin ja osallistujat ovat pääsääntöisesti opiskelijoita, ei koulutukseen käytettävä aika voinut olla kovin pitkä. Ajankohdaksi päätettiin klo 17- 19.15. Tämä aika on käytössä myös muissa hoitajille suunnatuissa koulutuksissa. Koulutukset järjestettiin 27.9 (Tampere), 7.10 (Hämeenlinna) ja 27.10 (Tampere) eli koulutuksista kaksi järjestettiin Tampereella Hämeen piirin toimistolla ja yksi Hämeenlinnassa paikallisen yhdistyksen tiloissa.

Koulutusten suunnitteluun ja alkuvalmisteluihin kuului tarvittavan koulutusmateriaalin kokoamisen. Olimme päättäneet yhdessä MLL:n työntekijän kanssa, että kurssilla valmistetaan pöytäteatterinuket, joiden avulla hoitajien on helpompi aloittaa nukketeatteritoiminta yhdessä lasten kanssa. Mannerheimin lastensuojeluliitolla on ollut aikaisemmin myynnissä suuren suosion saavuttanut pöytäteatteripaketti satuineen, mutta sen myynti MLL:n toimesta oli lopetettu jo kauan aikaa sitten. Hämeen piirin toimiston varastosta löytyi kuitenkin yksi käytössä ollut nukketeatteripaketti ja tätä hyödyntäen valmistin Vehnäntähkä satuun kuu-

luvan askartelupaketin kurssilla tehtäväksi. Suuritoisin alkuvalmistelu tehtävä oli pöytäteatterisatuun kuuluvien nukkien esivalmistelu. Esivalmistelu oli pakko tehdä sillä käytettävissä ollut aika ei olisi riittänyt niiden työstämiseen alusta loppuun. Otin nukeista värikopiokoneella kopiot, leikkasin ne irti paperista ja laminoitinkoneella laminoin jokaiselle hoitajalle yhden A4 kokoisen arkin, jossa satuun kuuluvat nuket olivat. Laminoinnissa on otettava huomioon, että kuviot on ensin leikattava paperista irti ja vasta sen jälkeen laminoitava sillä muuten nukeista ei tule kestäviä. Nukkeihin pitää jäädä pienet muovireunat, jotka ovat kiinni toisissaan. Pöytäteatterinukkeiden leikkaamisen ja kokoamisen kurssilaiset suorittivat sitten illan loppuosassa. Kokoamiseen käytettiin grillitikkuja, kontakti-liimaa (koska nuket olivat muovisen laminaattikalvon välissä), teippiä ja pystyssä pysymistä varten superloninpaloja. Superloninpaloihin päädyin käytännön syistä sillä sitä oli helposti ja riittävästi saatavilla. Paremmin nuket pysyvät kuitenkin pystyssä jos niiden väliin laittaa riisillä täytetyn karkki- tai tulitikkuskin. Grillitikut kiinnitettiin nukkeihin kokoamisen yhteydessä.

Ennen koulutuksen alkua kokosin lisäksi varastoistani löytyneistä nukketeatterimateriaaleista pienen näyttelyn, jossa oli nähtävillä käsinukkeja, sorminukkeja, Tonttu Tosi pikkuisen pöytäteatterisadun välineistö (tarina kirjasta Matkalla joulun taloon, Hannele Huovi.), päiväkotiharjoitteluni aikana lasten kanssa saduttamalla valmistettu sorminukke-esitykseen kuuluva satu sekä lasten kanssa valmistettavia teatterimahdollisuuksia kirjoina ja netistä löydettyjä ideamoniesteita.

Koulutuksen suunnittelussa haastavimmaksi asiaksi koin oman kokemattomuuteni. Koulutusta suunnitellessani ja toteuttaessani opin asioita samalla myös itse. Toisaalta annoin itselleni luvan olla myös oppivassa roolissa. Opinnäytetyön tarkoitushan on samalla opettaa tekijäänsä. Toinen haaste oli itse koulutuksen pitäminen. Esiintyminen ei minulle ole koskaan ollut sisäsyntyinen ominaisuus, jolloin jouduin suunnitelmissa ja toteutuksessa kiinnittämään huomiota myös tähän osaan toiminnassani.

6.2 Koulutustilaisuuksien toteuttaminen

Koulutustilaisuuksia päädyttiin järjestämään kolme syksyllä 2010. Lisäksi suunnittelimme yhtä koulutustilaisuutta keväälle 2011, joka sittemmin peruuntui liian vähäisen osanottajamäärän vuoksi. Koulutusten ajankohdat ja osallistujamäärät olivat seuraavanlaisia: 27.9 Tampereella järjestettyyn koulutukseen osallistui 6 henkilöä, 7.10 Hämeenlinnassa oli 9 osallistujaa ja 27.10 Tampereella oli 12 osallistujaa. Osallistujamäärät ryhmissä osoittautuivat sopivan kokoisiksi. Mikäli osallistujia olisi ollut enemmän kuin 12, olisi käytettävissä ollut tila käynyt liian pieneksi.

Kutsut koulutuksiin lähtivät MLL:n työntekijöiden toimesta, samoin osanotto ilmoittautumiset koulutuksiin tulivat myös suoraan heille. Koulutusillan tarjoilusta ja tarjoilun hankkimisesta huolehti myös MLL:n työntekijä, joka osallistui kaikkiin koulutustilaisuuksiin tukihenkilön roolissa. Tarjolla koulutuksissa oli pientä purtavaa, kuten karjalanpiirakoita ja mehua, joita osallistujat saivat nauttia tilaisuuden aluksi. Viimeisessä Tampereella järjestetyssä koulutuksessa oli mukana eri työntekijä kuin kahdessa ensimmäisessä.

Kaikki kolme koulutusta toteutettiin saman suunnitelmarungon mukaisesti. Pieniä muutoksia toiminnassa tapahtui kuitenkin jokaisen kerran jälkeen. Saatu palaute ja oman toiminnan reflektio auttoivat kehittämään toimintaa seuraavaa kertaa varten. Tärkeimmiksi osa-alueiksi koin aloituksen ja lopetuksen. Näitä alueita myös pohdin ja suunnittelin tarkkaan. Koulutuksilla minulla oli kaksoistavoite. Ensimmäinen tavoitteeni oli sisällöllisen tiedon jakaminen ja toinen omien ohjaustaitojeni kehittäminen.

Ihan ensimmäiseksi ennen varsinaisen kurssin alkua osallistujat saivat nauttia järjestetystä tarjoilusta. Koulutus aloitettiin istumalla ympyrän muotoon järjestettyihin tuoleihin. MLL:n työntekijä toivotti ensin kurssilaiset tervetulleiksi ja kertoi joitakin lastenhoitotoimintaan liittyviä ilmoitusluonteisia asioita, jonka jälkeen koulutuksen vetovastuu siirtyi minulle. Ensimmäiseksi esittelin itseni käsinuken välityksellä ja kerroin illan tarkoituksesta. Tämän jälkeen jokainen sai

esitellä itsensä pehmolelun avulla, joita oli korissa lattialla. Jokainen sai myös tilaisuuden kertoa miksi oli valinnut juuri tämän koulutuksen. Osa kurssilaisista tuli paikalle ainoastaan sen takia, että heidän on pakko käydä tietty määrä koulutuksia ja osa tuli aidosta halusta ja mielenkiinnosta nukketeatteritoimintaa kohtaan. Esittelykierroksen toiminnan tarkoituksena oli havainnollistaa osallistujille mm. huomion kiinnittymistä pehmoleluun esittelyn aikana. Esimerkiksi ujon lapsen kohtaamisessa pehmolelu tai käsinukke voi olla oivallinen apulainen. Myös vastaan tulevien hankalien tilanteiden hoidossa nuket voivat edistää tilanteiden sujuvuutta. Useimmat kurssilaiset eivät olleet tiedostaneet tällaista mahdollisuutta käyttää lelua tutustumiseen ja he kokivat toiminnan hyödyllisenä.

Alkuesittelyn jälkeen osallistujat jaettiin ryhmiin, joissa oli 2-3 henkilöä, riippuen kyseisen kurssin osallistujamäärästä. Tavoitteena toiminnallisella osuudella aloittamiseen ennen teorian antamista ryhmäläisille, oli tehdä näkyväksi käsinukkien ja muiden välineiden käytön soveltuvuutta kenelle tahansa ilman korkeaa kynnystä nukketeatteritoimintaan. Toiminta havainnollisti kurssilaisille, että kuka vain voi tehdä lasten kanssa nukketeatteria. Ryhmät saivat toteutettavakseen erilaisia satuja ja välineitä. Käytettävissä oli käsinukkeja, pöytäteatterinukkeja, sorminukkeja sekä lelulaatikon aarteita. Ryhmät saivat 15 min. aikaa harjoitella esityksiään, jonka jälkeen ne esitettiin toisille osallistujille.

Toteutettavat sadut olivat:

- Kultakutri ja kolme karhua, käytössä nukke ja nalleja
- Kolme pukkia, käytössä pöytäteatterinuket
- ”Kun vauhtikone saapui metsään”, osallistujien itsensä ideoima tarina, välineinä käsinukkeja ja leluja
- Eläinrunoja, käytössä sorminukkeja

Nukketeatterin keinoin esitettyjen satujen on tarkoitus madaltaa hoitajien kynnystä ryhtyä lasten kanssa nukketeatterileikkiin. Kun hoitajat saavat omaa ko-

kemusta nukketeatterileikistä, kynnyksen menetelmän käyttöön lasten kanssa mahdolluuksien ja leikin aloittaminen muuttuu luontevaksi.

Kurssilaisten esitysten jälkeen kerroin osallistujille teoriaa nukketeatterista. Kurssilaiset myös saivat pienen teoriapaketin mukaansa, jossa oli teoriatietoa nukketeatterista ja sen erilaisista muodoista, helppoja ja yksinkertaisia vinkkejä nukketeatterin toteuttamiseen lasten kanssa sekä kirjallisuusvinkkejä. Teoriaosuuden jälkeen hoitajat saivat valmistaa itselleen jo olemassa olevaan virikepussiinsa Vehnäntähkä-satuun kuuluvat pöytäteatterinuket sekä saivat satuun kuuluvan tarinan mukaansa (tarina on yksi MII:n pöytäteatteripakettiin kuuluvista saduista).

Pöytäteatterinukkien valmistamisen tarkoituksena oli antaa hoitajille mukaan jotain konkreettista. Valmistettujen nukkien avulla olisi helpompaa aloittaa lasten kanssa nukketeatterileikit. Näin vasta jälkikäteen harmikseni ymmärsin, että tämän sadun olisi pitänyt kuulua kurssilla harjoiteltaviin satuihin. Olin ajatellut asian niin, että nukket olisivat kurssin lopussa yllätys. Tämä asia ei kuitenkaan tullut esille näiden kolmen toteutetun kurssin aikana vaan vasta niiden jälkeen saamassani palautteessa.

Illan päätteeksi huoneesta sammutettiin valot ja sytytettiin kynttilät. Kahdella ensimmäisellä kerralla kerroin iltasaduksi tarinan kolmesta pienestä porsaasta ja viimeisellä toteutuskerralla tarinan tonttu Tosi Pikkuisesta. Päädyin vaihtamaan satua pohtiessani omaa luonnollisuuttani kertoessani sitä. Tarina tonttu Tosi Pikkuisesta osoittautui mielenkiintoisemmaksi ja paremmaksi vaihtoehdoksi. Syynä tähän oli se, että tarina ei juurikaan ollut tuttu osallistujille ja itse osasin eläytyä siihen paremmin kuin aiemmin kertomaani satuun. Toinen havainnoimani asia oli, että en enää jännittänyt tarinan kertomista niin paljon kuin edellisillä kerroilla.

Tarinan kertomisen tavoite oli aivan kuten teoriaosuudessa käy ilmi, että osallistujat saavat erilaisen kokemuksen sadusta kun se on heille kerrottu eikä luettu suoraan kirjasta. Ilman omaa kokemusta kerrotusta sadusta ei oikeasti voi huomata eroa luetun ja kerrotun tarinan välillä.

Jokaisen toteutuskerran jälkeen kurssilaisilta pyydettiin lyhyt kurssipalaute, jonka tavoitteena oli saada selville ovatko osallistujat käyttäneet nukketeatteria aiemmin ja millainen kokemus osallistuminen nukketeatterikoulutukseen oli ollut. Pidempään ja perusteellisempaan kyselyyn ei kannattanut kurssin päätyttyä ryhtyä, koska ilta oli pitkä ja suurin osa osallistujista tuli tilaisuuteen suoraan koulusta tai työstä ja pidempään kyselyyn keskittyminen olisi ollut haastavaa, joten päätimme MLL:n työntekijöiden kanssa, että toteutan kyselyn nettikyselynä osallistujille alkuvuodesta. Tällöin on mahdollista saada paremmin kehittämis ehdotuksia ja korjauksia mahdollisiin puutteisiin, kun hoitajat ovat ehtineet hieman enemmän työstään kuulemaansa. Näin heillä on myös mahdollisuus rauhassa pohtia kysymyksiin vastauksia ilman poislähdön kiirettä.

Kurssipalautteista (Liite 1) heti kurssin päätyttyä kävi ilmi, että 17 osallistujaa 27:stä ei ollut aiemmin käyttänyt nukketeatteria hoitajan työssään. Kaikki osallistujat kuitenkin halusivat jatkossa käyttää tätä mahdollisuutta hyväkseen. Koulutuksessa koettiin hyvänä mahdollisuus osallistua itse illan toteutukseen (esitysten tekeminen, joka samalla vaikutti positiivisesti ilmapiiriin) sekä pöytäteatterinukkien askarteleminen omaan käyttöön oli paitsi mukavaa niin myös hyödyllistä.

Lyhyen kurssipalautteen toteuttamisen tavoitteena heti kurssin päätyttyä oli saada pikainen käsitys siitä millaiset pohjatiedot kurssille osallistuneilla oli. Palautteella oli mahdollista myös saada selville ensimmäiset tunnelmat ja mielipiteet kurssista. Muutostoiveet ja kehittämisideat jätin varsinaiseen kyselylomakkeeseen.

1. KOULUTUSKERTA

Ensimmäistä koulutuskertaa jännitin etukäteen todella paljon. Ensimmäinen kerta oli kaikin puolin kokeilua ja tietoa siitä miten kurssilaiset lähtevät toimintaan mukaan ei ollut. Ajankäyttö oli suunniteltu paperilla, mutta todellista varmuutta aikataulun pitämiselle ei ollut. Pohjatietona oli, että lähes kaikki osallistujat ovat tällä kertaa lukioikäisiä tyttöjä.

Totesin, että hyvä etukäteisvalmistelu helpotti illan kulkua. Kaiken tarvittavan materiaalin olin laittanut esille ja miettinyt valmiiksi missä eri toiminnot tapahtuvat. Tämä auttoi minua keskittymään paremmin itse illan eteenpäin viemiseen. Esittäytyminen lelujen avulla onnistui hyvin. Oli mahdollista havainnoida kurssilaisten oivalluksia pehmolelujen merkityksestä ja roolista esittäytymistilanteessa.

Kurssilaiset lähtivät nopeasti ideoimaan myös esitettäviä satujaan. Hyvänä ratkaisuna pidin sitä, että esitykset aloitetaan helpoimmasta päästä eli itse keksitävän tarinan esitystä ei laiteta ensimmäiseksi. Satujen esittäminen onnistui yli odotusteni. Osallistujat eläytyivät esityksiinsä ja muokkasivat perinteisiä satuja nykypäivään soveltuviksi. Kukaan ei halunnut lukea samaansa satua kirjasta vaan ennakkoluulottomasti lähtivät luomaan omaa versiotaan sadusta. Spontaanisti ja innostuneesti esiintynyt ensimmäinen ryhmä rohkaisi muita heittäytymään leikkiin mukaan.

Ensimmäinen kerta oli myös ajankäytön tarkkailua ja aikataulussa pysymisen seuraamista. Suunnittelemani aikataulu piti ihan hyvin. Kiire ei tullut vaan päinvastoin jäi hieman aikaa. Löysä aikataulu johtui pääasiassa siitä, että osallistujia oli ensimmäisellä kerralla vain kuusi. Ryhmiä satujen esittämiseen ei muodostunut ihan niin montaa kuin mihin olin valmistautunut. Luppoaikaa ei kuitenkaan ylen määrin jäänyt vaan aika tasoittui pöytäteatterinukkien valmistuksessa. Pöytäteatterinuket oli valmisteltu etukäteen melko pitkälle, mutta siitä huolimatta niiden loppuun valmistamiseen saa varata aikaa ainakin puoli tuntia.

Hämärässä kerrottu iltasatu oli kurssilaisille mieleenpainuva kokemus. Sadun kerronta sai sen jälkeen myös kurssilaiset keskustelemaan omasta kokemuksestaan sadun aikana. Olisin toki toivonut itse olevani luontevampi satua kertoessani, mutta useimmin sitä on itsekin lukenut satua kirjasta kuin lukenut. Kertominen kuitenkin jää paremmin mieleen kuin luettu satu. Kurssin palautteessa kurssilaiset kertoivat saaneensa uusia ideoita ja kokemuksia.

Seuraavaa kurssia varten annoin itselleni tehtäväksi jäsentää ja tuoda kurssin teoretieto paremmin esille. Myös iltasadun voisin kertoa luontevammin siihen eläytyen. Ensimmäisellä kerralla pääsin hyvin asettamaani tavoitteeseen. Kurssilaiset innostuivat nukketeatterista.

2. KOULUTUSKERTA

Seuraavalle koulutuskerralle valmistauduin paremmin teoretiedon osalta. Tämä ei kuitenkaan riittänyt sillä en ollut osannut varautua näinkin erilaisen ryhmän ohjaamiseen. Odotin ryhmän olevan dynamiikaltaan lähes samanlainen kuin ensimmäiselläkin kerralla. Ryhmän yhteishenki oli kuitenkin ihan hyvä ja se parani sillä, että ajoissa paikalle saapuneet osallistujat laittoivat yhdessä tarjottavan välipalan esille. Ryhmä oli kuitenkin paljon kriittisempi kuin edellisellä kerralla. Ryhmässä oli iältään vanhempia osallistujia joista monet olivat jo käyttäneet nukketeatteria menetelmänä jossain. Lisäksi mukana oli toisesta ammattikorkeakoulusta opiskelijoita, joita rupesin jännittämään enemmän kuin olisi ollut tarpeellista. Tällä kerralla jännittäminen myös näkyi illan päätteeksi annettussa kurssipalautteessa. Osa kurssilaisista huomasi epävarmuuteni ja vähän kuin jumiin menemiseni. Tämä johtui kuitenkin siitä, että ryhmän kokoonpano ei vastannut ennako-odotuksiani.

Kurssi oli jollain tapaa kuitenkin onnistunut, sillä kurssin loppupuolella kurssilaisten kesken syntyi hyviä keskusteluja heidän hoitotyöhönsä liittyen. Keskusteluja voisi kuvata hyvin vertaistukikeskusteluksi. Tällä kerralla kurssilaiset saivat nukketeatteritiedon lisäksi tukea toisiltaan myös käytännön asioihin hoitotyöhön liittyen.

Keskusteltuani kokemastani tunteesta MLL:n työntekijän kanssa, hän ei ollut havainnut kokemaani henkilökemiakitkaa, joten olen edelleenkin siinä toivossa, että kokemani tunteet eivät näyttäytyneet kaikille osallistujille. Yksi vaikuttanut haittatekijä tosin saattoi olla sekin, että olimme toisella paikkakunnalla minulle vieraassa tilassa, jota en kokenut hallitsevani niin hyvin. Toisen koulutuskerran jälkeen tein pitkään itseni kanssa kriittistä itsereflektiota.

Seuraavaa eli viimeistä koulutuskertaa varten päädyin muuttamaan kerrotun iltasadun toiseen satuun. Halusin päästä kokeilemaan vieraamman sadun toimivuutta ryhmätilanteessa. Lisäksi pidin jo ensimmäisen kerran jälkeen asettamani tavoitteet voimassa sillä en ollut kyennyt tällä toisella koulutuskerralla täyttämään niitä haluamallani tavalla.

3. KOULUTUSKERTA

Kolmannella koulutuskerralla aiemmin kokemani tunnetilat eivät kuitenkaan nousseet liian pintaan ja pystyin aloittamaan koulutuksen luontevasti. Olimme toki jälleen minulle tutuissa ympyröissä, joissa koin olevani turvallisemmalla maaperällä kuin edellisellä kerralla. Minua ei myöskään haitannut se, että tähän koulutuskertaan osallistui eri henkilö kuin aikaisemmille kerroille.

Tällä viimeisellä kerralla pystyin korjaamaan aiemmin havaitsemiani puutteita omassa toiminnassani sekä pystyin kokeilemaan tavoitteita joita olin asettanut itselleni jo ensimmäisellä kerralla. Kurssin teoriaosuus meni luontevammin ja varmemmin ja sain tuotua selkeämmin esille sen mitä halusin sanoa. Kurssilaiset myös heittäytyivät toimintaan mukaan innokkaammin kuin keskimmaisella koulutuskerralla.

Lelulaatikon aarteet eli tavalliset lasten lelut aiheuttivat hilpeyttä tälläkin kerralla. Kurssin yhtenä tavoitteenahan oli nukketeatterin tekeminen lasten lelulaatista löytyneiden välineiden avulla. Osallistujat pääsivät kokeilemaan käytännössä miten nukketeatterileikkiä voidaan tehdä melkein millaisilla välineillä vain.

Kolmannella ja viimeisellä kerralla vaihdoin iltasadun kolmesta pienestä poraasta tarinaan tonttu Tosi Pikkuisesta. Ensimmäinen satu oli kaikille tuttu ja sen juonen käänteet kaikkien tiedossa. Mitään uutta ja jännittävää siinä ei ollut. Toki näin jälkikäteen mieltien olisin voinut tehdä satuun uuden sovelluksen ja kertoa sen ryhmälle. Tonttu Tosi Pikkuisen tarinan vahvuudeksi osoittautui sen tuntemattomuus. Osallistujat eivät voineet ennakoida tarinan seuraavaa juonenkäännettä. Kurssilaiset pitivät tarinasta sen uutuuden viehätysten vuoksi.

Kolmas koulutuskerta osoitti, että tekemällä uudestaan ja uudestaan vaikeatkin asiat tulevat helpommiksi. Ohjaamista on vain harjoiteltava kerta toisensa jälkeen, jolloin kokemansa asiat pystyy kääntämään vahvuudekseen.

6.3 Minä kouluttajana

Olen oppinut paljon myös itsestäni tämän projektin aikana. Esiintymisen onnistuminen ei ole ollut minulle aina itsestäänselvyys, joten olen tehnyt matkan omaan minuuteeni sekä vahvistanut itsetuntoani ja ohjaustaitojani. Olen käynyt läpi sellaisia kysymyksiä kuten, kuka minä olen ja millainen haluaisin ohjaajana olla.

Jokainen pidetty koulutuskerta on ollut erilainen ja mukana on ollut erilaisia osallistujia. Vaikka koulutuskerrat on pidetty samalla kaavalla, silti jokainen kerta on ollut erilainen. Erilaisen kerroiksi on tehnyt osallistujat. Yhden ryhmän kanssa on luonteva yhteys tullut nopeasti ja toisen kanssa on itselle iskenyt kova jännitys ja epävarmuus onnistumisesta. Olen käynyt matkan kohti itsetietoisuutta ja itsetuntemusta. Olen opetellut tunnistamaan omia vahvuuksiani, heikkouksiani ja niitä asioita mitä pitää vielä kehittää.

Keskimmäisellä koulutuskerralla itsetunto meinasi tehdä tunnetasolla kepposet ja sain tehdä itseni kanssa töitä, jotta sain vietyä kurssin loppuun. Kyseisellä kurssilla oli eniten niitä osallistujia, jotka olivat jo käyttäneet nukketeatteria jos-

sain ja tiesivät menetelmästä paljonkin. Koska en ole itse harrastanut nukketeatteria pitkään, niin minulle tuli tunne siitä etten ole ehkä riittävän hyvä. Toki tämä sitten näkyi myös kyseisen kerran palautteessa, kun muutamat osallistujat huomasivat epävarmuuteni. Toisaalta mietin, että kyseessä saattoi olla ohjaajan ja ohjattavan välinen vuorovaikutusongelma, koska MLL:n mukana ollut työntekijä ei ollut tätä selkeästi havainnut, kun paluumatkalla keskustelimme asiasta.

Kursseja suunnitellessani opin paljon kurssien suunnittelusta ja toteutuksesta. Näistä taidoista on paljon hyötyä myös tulevassa työssäni, mikäli siellä pääsee toteuttamaan erilaisia ohjaustilanteita. Olivatpa tulevat tilanteet sitten kurssimuotoisia tai lyhyempiä hetkiä niin suunnittelun tärkeys on kaiken ydin. Aloituksen ja lopetuksen merkitystä ei myöskään saa unohtaa.

6.4 Kyselyn toteuttaminen ja osallistujien palaukset

Jokaisessa koulutustilaisuudessa osallistujille kerrottiin etukäteen tulevasta kyselystä ja siitä minkä vuoksi se tehdään. Osallistujat kirjasivat sähköpostiosoitteensa paperille, jonka sain tilaisuuden jälkeen itselleni. Päädyin tekemään kyselyn, joka lähetetään osallistujille sähköpostilla, koska se on vastaajille helppo ja nopea tapa vastata kyselyyn. On myös nykyään melko yleistä, että jälkikäteen tulee sähköpostiin kyselylomake kurssista, johon on osallistunut. Lisäksi tapa on ekologinen ja taloudellinen. Toki sillä on myös huonot puolensa. Vastausprosentti voi jäädä pieneksi, kuten tässäkin tutkimuksessa kävi.

Lähetin sähköpostilla suunnitellusti tammikuussa 27:lle osallistujalle kyselyn, joista kaksi oli vaihtanut osoitteensa tässä välissä, joten todellinen lukumäärä oli 25 kyselyä. Vastauksia tuli takaisin 9, joten vastausprosentti oli 35%. Muistutuskyselyä en enää lähettänyt vaan keräsin kehittämisideat palautuneista kyselyistä. Tulin siihen tulokseen, että kokemuksellinen oppiminen mahdollistaa jatkuvan kehittämisen hoitajien nukketeatterikoulutukseen myöhemminkin, jo-

ten nyt tulleet parannusehdotukset otetaan huomioon koulutuskansiota toteutettaessa ja toimintaa on mahdollista kehittää tarpeiden mukaan myöhemminkin. Kyselylomake on liitteenä (Liite 2). Loppukyselyn pohjata vielä viimeistelin ja muokkasin suunnittelemaani koulutuskansiota.

Kyselyyn vastanneista viisi oli käyttänyt hoitotyössään tähän mennessä nukketatteria. Kahdella hoidettavat lapset taas ovat olleet liian pieniä vielä nukketatterileikkiin. Lisäksi Kaksi hoitajaa aikoi käyttää nukketatteria sopivan tilaisuuden tullen.

Kysyttäessä mitä asioita haluisi oppia, jos nyt tulisi kurssille, tuli hyviä kehittämissideoita. Palautteissa toivottiin lisää nukketatteriin soveltuvia tarinoita, ideoita miten kehittää tarinaa ja millaiset tarinat kiinnostavat lapsia, enemmän ideoita nukkien käyttöön lasten kanssa, sadun kaavan läpikäymistä ja kurssilla askarteluihin pöytäteatterinukkeihin sadun opetteleminen kurssin aikana. Kurssilla toteutettuihin satuesityksiin lisäsin sadun Vehnäntähkä, johon kurssilaiset askartelivat kurssilla pöytäteatterinuket. Nukkien askartelu oli kurssilla aikaisemminkin, mutta siihen liittyvää satua ei harjoiteltu kurssin aikana.

Nämä toiveet otinkin huomioon koulutuskansioita viimeistellessäni. Lisää nukketatteriin soveltuvia tarinoita tuli lisäämällä loputkin MLL:n nukketatteripaketin sadut kansioon. Useimmat näistä saduista ovat lapsille tuttuja ja innostavat heitä oman esityksen tekemiseen. Sadut on myös muokattu valmiiksi nukketatteriesityksiä varten.

Tarinan kehittämisessä auttaa sadun rakenteen tunteminen ja rakenne on tiivistettynä lisätty myös kansioon. Tällä idealla jokaisen on helppo keksiä vaikka oma satu lapsen kanssa ja rakentaa siitä esitys. Yleensä sadussa on jokin ongelma, jota sadun päähenkilö lähtee ratkaisemaan. Sadun edetessä päähenkilö oppii kokemuksistaan. Saduissa esiintyy myös kriisi, jonka jälkeen ongelmat ratkeavat. Kriisin jälkeen sadussa tapahtuu muutos. (Ylönen. 2000,12-13.)

Kansiossa on lisäksi paljon erilaisia ideoita nukeista ja niiden käytöstä sekä niiden tekemisestä itse. Pääasiassa ideat ovat sellaisia, että niitä voi tehdä yh-

dessä lasten kanssa. Erilaisia, uusia ja hauskoja ideoita on löytynyt ruotsin ja englanninkielisiltä sivuilta. Useat sivustot ovat mahdollistaneet ideoiden poimimisen käyttöön. Sivulla on ollut kaavoja ja valmistusohjeita. Muutamana esimerkkinä mainittakoon pupu sorminukke (Sorminukke), joka soveltuu monenlaiseen toimintaan sekä pahvilaatikosta valmistettu teatteri ja siihen soveltuvat käsinuket (käsinukke ja teatteri).

Kansiossa on isossa roolissa myös edullisesti ja kierrätysmateriaaleista toteutettavat nukketeatterivälineet. Tästä esimerkkinä mainittakoon globaalikasvatuksen sivuilta löytyvät käsinukke ideat, joita voidaan valmistaa käytetyistä tai parittomiksi joutuneista sukista (globaalikasvatus.) Näiden lisäksi kansiossa paljon muita ideoita.

Asiat, joista kurssilaiset ovat kokeneet hyötynensä eniten, tai jotka ovat jääneet heidän mieliinsä, olivat suurelta osin kurssin tavoitteiden mukaisia. Tarkoitushan oli innostaa hoitajia nukketeatterileikin tekemiseen yhdessä lasten kanssa. Näitä asioita olivat, ideat yhdessä lasten kanssa valmistettaviin nukkeihin, vinkit nukun käyttämiseen lapsen kanssa kommunikoinnissa, esityksen tekeminen lapsen lelujen avulla, harjoitukset nukkien liikutteluun sekä itsensä esittelemiseen nukkien avulla sekä pöytäteatterinukun valmistaminen omaan käyttöön ja tämän kautta ideat materiaalien hyödyntämiseen.

Kaikki vastaajat kokivat saaneensa valmiuksia nukketeatterin käyttöön hoitajan työssään. Lisäksi mainittiin innostuksen saaminen ja muistutus siitä, että voi tehdä lasten kanssa muutakin kuin pelkkää perusleikittämistä. Myös mukaan saadussa materiaalissa oli riittävästi ohjeistusta nukketeatterileikin aloittamiseen.

Kukaan vastanneista ei olisi halunnut poistaa käymältään kurssilta mitään ja korvata niitä hyödyllisemmillä asioilla. Myöskään mukaan saamaansa materiaaliin ei ollut muutostoiveita, ainoastaan lisää tietoa toivottiin. Tähän tuo oman rajallisuutensa ajankäyttö. Yhdellä iltakurssilla ei ole mahdollista käydä läpi kaikkia toivottuja asioita. Toiveet ja tarpeet kuitenkin kertoivat asioista, joita on

mahdollista käsitellä vaikkapa nukketeatterin jatkokurssilla, mikäli sellaiseen ilmenee tarvetta.

Nukketeatteritoiminnan soveltuvuudesta hoitajan työhön, vastaajat olivat yhtä mieltä siitä, että hyvin sopii, kunhan aikaa on riittävästi ja lapset ovat sopivan ikäisiä eli eivät liian pieniä. Haittana nukketeatterin käytölle vastaajat kokivat hoidettavien lasten iän eli osa lapsista on liian pieniä nukketeatterileikille (alle 3-v), tarinoiden keksimisen vaikeuden, kaavoihin kangistumisen (eli ei tule nukketeatteri mieleen) sekä materiaalien puutteen jolloin voi olla vaikeaa tehdä nukkeja.

Yhteenvedona voin todeta, että kehittämissideat olivat pieniä, mutta hyvin tärkeitä kokonaisuuden kannalta. Ilman palautetta näihin asioihin ei olisi osannut edes kiinnittää huomiota.

8. POHDINTA

Nukketeatterilla on hyvin monenlaisia mahdollisuuksia työskenneltäessä lasten parissa. Se on menetelmä, jolla on merkitystä muutoinkin, kuin pelkästään viihtymistarkoitukseen. Nukketeatterilla voidaan mm. viihtymisen lisäksi kasvattaa, ohjata, neuvoa ja tehdä asioita ymmärrettävämmäksi.

Nukketeatteri on myös menetelmä, joka ei vaadi ammattilaista toteutuakseen. Lapsen kanssa nukketeatterileikki on mahdollista saada aikaiseksi melkein millä lellulla tai käsinukella tahansa. Muistan itse yhden harjoittelun aikana tempaisseeni käteeni eläinkäsinuken, jolta puuttui korva ja puuttuvan korvan etsintään eläimen johdolla vierähti hyvä tovi. Itse tiesin kyllä, että korvaa ei löydetä, mutta lapsi innostui asiasta niin, ettei lopputuloksella ollut enää mitään merkitystä.

Kurssilla osallistujat pitivät myös leluja hauskana ideana nukketeatterileikissä. Prätkähiiren moottoripyörä yhdistettynä käsinukkeihin sai aikaan hilpeitä esityksiä. Kurssilla lelujen käyttö antoi kurssilaisille itseluottamusta siihen, ettei välineiden tarvitse olla kovinkaan kummoisia, jotta esityksen alkuun on mahdollista päästä.

Haasteellisin asia kurssien toteuttamisessa oli itse kurssien pitäminen. Kaikkea ei voinut hyvällä tahdollakaan ennakoida etukäteen. Yksi tällainen asia oli kurssilaiset. Tapasin kaikki heidät ensimmäistä kertaa kurssilla, joten etukäteen ei voinut mitenkään tietää heidän tietojaan ja taitojaan nukketeatterista. Kokemusryhmien erilaisuudesta oli oppimisen kannalta hyvin hyödyllinen. Jatkossa osaan varautua paremmin ryhmien erilaisuuteen. Ohjaaminen on haaste, jossa voi kehittyä vain tekemällä sitä uudestaan ja uudestaan. Virheiden ja kömmähdysten kautta oppii kaikista parhaiten vaikka ne tapahtumahetkellä harmittavatkin. Ryhmien erilaisuuteen varautuminenkin lähtee siitä perusasiasta, että kurssin sisällön ollessa riittävän hyvin hallinnassa toiminnassa on mahdollista

tehdä enemmän tarpeen vaatimia muutoksia. Ryhmän lähtötason saa selville usein vasta sillä hetkellä, kun kurssi on juuri alkanut.

Koin saavuttaneeni kurssille asettamani tavoitteet. Kurssilla olleet lastenhoito-toiminnassa mukana olevat hoitajat innostuivat nukketeatterileikistä. Kokemukseen perustuvan toiminnan ja rohkaisemisen yhdistelmän koin mielekkääksi tavaksi opettaa uusia asioita. Kun on ensin itse kokeillut jotain asiaa on sen käyttöönotto lastenhoitotilanteessa huomattavasti helpompaa.

MLL:lle jäävä koulutuskansio on ulkoasultaan uniikki eli toista samanlaista ei ole. Perinteinen mappikansio on päällystetty kankaalla ja kuvitettu teemaan sopivaksi. Kansioon on kerätty teemoittain asiat, josta niitä on helppo poimia tarvittaessa käyttöön. Ensimmäisenä on koulutusillan rakentamiseen tarkoitettu selkeä opastus ja tämän jälkeen eri nukketeatterityypit jaoteltuna omiin osioihinsa. Kansio on rakennettu niin, että sinne voi myös lisätä materiaalia.

Kansio valmistui opinnäytetyön kanssa samanaikaisesti. Lisäsin sinne materiaalia aina tarpeen tullen ja lopuksi vielä kyselyn palautteiden pohjalta toivottuja asioita. Tavoitteeni oli saada lopputuloksesta selkeä ja helppokäyttöinen sekä tarvetta vastaava. Kansiossa olevat toiminnalliset ideat ovat sellaisia, että niitä voi toteuttaa yhdessä eri ikäisten lasten kanssa.

Osallistumiseni MLL:n Hämeen piirin nukketeatterikoulutusten suunnitteluun ja toteutukseen oli minulle hyvin opettavainen ja kasvattava kokemus. Nukketeatterimenetelmien lisäksi opin tapahtuman suunnitteluun ja toteutukseen liittyviä asioita, joita voi hyödyntää jatkossa erilaisten tilaisuuksien ja tapahtumien toteuttamisessa.

LÄHTEET:

Aaltonen, H. (toim.) 2002. Näkökulmia nukketeatteriin, ajatuksia ja kokemuksia nuken pedagogisesta käytöstä. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaali.

Airaksinen, T., Vilkka, H. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Gummerus Kirjapaino Oy.

Baric, M. 2009. Nukketeatteri taidekasvatuksen ja leikin välineenä. Ruokonen, I., Rusanen, S., Välimäki, A-L. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.

Baric, M. 2001. Lumous, oivallus ja hiljainen haltioituminen nukketeatterissa. Karppinen, S., Puurula, A., Ruokonen, I. Taiteen ja leikin lumous. Tammerpaino Oy.

Baric, M. 2004. Nukketeatteria. Gummerus kirjapaino Oy.

Baric, M. 1980. Nukke lapsen ystävänä. Kunnallispaino.

Bettelheim, B.1998. Satujen lumous. WSOY.

Hirsjärvi, S. Remes, P & Sajavaara, P.2009. Tutki ja kirjoita. Kariston kirjapaino Oy

Huovi, H. 2001. Matka joulun taloon. Aarhus Stiftsbogtrykkerie.

Ikonen, M. 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M. Nummenmaa, A., Rasku-Puttonen, H. (toim.) kasvatusvuorovaikutus. Gummerus Kirjapaino Oy.

Kalliola, T., Kurki, A. & Salmi, M., 2010. Tamminen-Vesterbaca, T. Matkalla ohjaajuuteen. Oy Nord Print Ab.

Kähkönen, K. 2002. Dysfaattisten lasten kielenkehityksen tukeminen nukketeatterin keinoin. Teoksessa Aaltonen, H. (toim.) 2002. Näkökulmia nukketeatteriin, ajatuksia ja kokemuksia nukken pedagogisesta käytöstä. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaali.

Moisio, S. 2002. Nukkeja, satuja ja tarinoita. Aaltonen, H. (toim.) 2002. Näkökulmia nukketeatteriin, ajatuksia ja kokemuksia nukken pedagogisesta käytöstä. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaali.

Toren, B. 2000. Käsi nukken sydämellä, käsinukke pedagogisena välineenä. Tammer- paino Oy.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy.

Ylönen, H. 2000. Lohditut linnut, satujen merkitys lapselle. Tammer – Paino Oy.

Globaalikasvatuksen tarinat ja käsinukkeideat. Luettu 11.4.2011.
<http://www.uff.fi/kasinuket-kertovat-kirja.php>

Kokemuksellinen oppimiskäsitys. Luettu 25.4.2011.
<http://www.oamk.fi/~laurik/Oppimisnakemys/html/kokemuksellinen.html>

Kolbin kokemuksellisen oppimisen kehä. Luettu 25.4.2011.
<http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor/kokem.htm#Kokemusper%C3%A4isen>

Käsinukke ja teatteri. Luettu 5.1.2011.
<http://svenska.yle.fi/matochfritid/specialartikel.php?id=2719>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Luettu 20.3.2011. <http://www.mll.fi>.

Reflektio keinona merkitysperspektiivin uudelleenahmottamisessa. Interkulttuurinen opettajankoulutus. Luettu 4.4.2011.

<http://herkules.oulu.fi/isbn9514268075/html/x1853.html>

Sorminukke. Luettu 20.8.2010. <http://www.purlbee.com/bunny-finger-puppets/>.

Hilkka Ylönen. Luettu 5.4.2011. <http://www.kolumbus.fi/hilkka.ylonen/sadut.html>

LIITTEET

(Liite 1)

PALAUTE

Oletko aikaisemmin käyttänyt käsinukkeä tai nukketeatteria hoitajan työssäsi?

1. Kyllä 2. Ei

Aiotko tulevaisuudessa käyttää käsinukkeä tai nukketeatteria hoitajan työssäsi?

1. Kyllä 2. Ei

Vastasiko illan tarjonta odotuksiasi?

1. Kyllä 2. Ei 3. Minulla ei ollut odotuksia

Jos vastasit ei, mitä olisit toivonut illan sisältävän?

Kynä on vapaa, mitä muuta haluaisit meille kertoa illasta?

Hei MLL:n hoitaja!

(Liite 2)

Osallistuit syksyllä hoitajakoulutukseen, jonka aiheena oli nukketeatteri. Kerroin teille silloin, että tulette saamaan alkuvuodesta kysymyksiä koskien tuota kurssia. Tavoitteemme on kehittää nukketeatterikoulutusta ja nyt sinä olet avainasemassa vaikuttaaksesi koulutuksen kehittämiseen. Toivon, että palautat mielelläsi koulutusillan ja vastaat kysymyksiin. Kaikki vastukset ovat erittäin tärkeitä. Vastaukset käsittelen luottamuksellisesti, enkä kirjaa ylös nimiä tai sähköpostiosoitteita vaan hävitän ne tulostettuani vastauslomakkeen.

1. Olen käyttänyt hoitajana lapsiperheissä kurssilta saamiani ideoitakyllä ei
2. Jos nyt tulisit uudelleen kurssille, mitä asioita toivoisit siellä oppivasi?
3. Mainitse kurssilta asioita joista on ollut sinulle eniten hyötyä tai on jäänyt parhaiten mieleesi?
4. Mainitse kurssilta asia, jonka voisi poistaa ja korvata toisella?
5. Onko saamassasi kurssimateriaalissa asioita, joihin toivoisit sisällöllistä muutosta, millaista?
6. Saitko kurssilta valmiuksia nukketeatterin käyttöön hoitajan työssäsi?
7. Mitä mieltä olet nukketeatteritoiminnan soveltuvuudesta hoitajan työhön?
8. Mitkä tekijät ovat haittana nukketeatterin käytölle hoitajan työssäsi?

(Liite 3)

OHJAUSSUUNNITELMA

Ohjaajan muistilista:

Selvitä taustatiedot ohjattavista tai ryhmästä

Mieti tavoite ja kirjaa ylös

Valitse käytettävät menetelmät

Arvioi käytettävissä oleva aika

Valitse välineet

Tee työnjako ohjaajien kesken

Tee ohjaussuunnitelma

Tee varasuunnitelma

Huomioi turvallisuuskysymykset

OHJAUSSUUNNITELMA

MITÄ TEHDÄÄN?	MIKSI TEHDÄÄN?	AIKA	VÄLINEET	KUKA?

(Matkalla ohjaajuuteen: Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbaca)

YKSITTÄISEN OHJAUSTUOKION SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

1. Alkukartoitus

Mieti missä aiot pitää ohjaustuokion, sisällä vai ulkona ja tarvitseeko tilaa varata etukäteen.

Tutustu tilaan itse etukäteen, jotta osaat ottaa huomioon tilan mahdollisuudet ja rajoitukset.

Testaa tarvittavat välineet etukäteen, jotta vältyt ikäviltä yllätyksiltä, niitä on riittävästi.

Mikäli ohjaustuokiossa on siirtymävaiheita, mieti etukäteen miten tilanne hoidetaan.

2. Ohjaustuokion aloitus

Kokoa ryhmä yhteen selkeästi ja yhden ohjaajan ohjeistamana.

Aloita toiminta innostavalla, motivoivalla tai jättä rikkovalla leikillä tmv. Aloituksen hyvä etukäteissuunnittelu kannattaa.

Aloitusta ei saa olla liian pitkä, vaan sen tarkoitus on viritellä osallistujat toimintaa varten.

3. Ohjaustuokion toteutus

Ohjeista ryhmä selkeästi puhumalla ja näyttämällä itse mallia. Tarkista, että ohjeet on ymmärretty.

Ohjaajan tehtävä on ohjata, kannustaa ja huomioida osallistujia.

4. Ohjaustuokion lopetus

Ohjaustuokion lopetus tapahtuu kokoamalla ryhmä yhteen selkeästi ilmaisten, että loppu kokoontuminen on kyseessä.

Loppukokoontumisen tarkoituksena on käydä läpi mitä tuokion aikana tehtiin, oivallettiin ja opittiin.

Kerätään palaute joko suullisesti tai kirjallisesti. Osallistujat saavat tuoda esille millaisena ovat ohjaustuokion kokeneet.

Ohjaaja tulee ilmaista selkeästi, että kokoontuminen on päättynyt.

Mikäli mahdollista välineet ja tavarat voidaan kerätä yhdessä pois.

(Matkalla ohjaajuuteen: Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbaca)

(Liite 6)

OHJAAJAN ROOLI RYHMÄSSÄ

Ohjaajan tulee luoda myönteinen ja osallistava ilmapiiri ryhmään.

Myönteisyys syntyy kannustavuudesta, rohkaisusta, innostavuudesta ja ohjattavien yksilöllisestä huomioimisesta.

Ohjaajan tulee luoda ryhmään työrauha ja turvallinen ilmapiiri.

Ohjaajan tulee olla aidosti läsnä ja näin viestittää ohjattaville omalla toiminnallaan, että ohjattavat ovat hänelle tärkeitä.

Ohjaajan tulee olla aktiivisesti läsnä eli olla mukana tunnetasolla ja koko persoonallaan ohjaustilanteessa.

OHJAAJAN VUOROVAIKUTUSTAITOT

Kyky kuunnella. Ohjaajan tulee olla aidosti kiinnostunut toisten kertomuksista.

Kyky kommunikoida. Ohjaajan tulee pystyä sanomaan asiansa erilaisissa tilanteissa.

Sosiaalinen kyvykkyys. Ohjaajan tulee tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa.

Empatiakyky. Ohjaajan tulee ymmärtää miltä toisesta tuntuu ja kyetä eläytymään tilanteisiin.

Tunnekyvykkyys. Ohjaajan tulee tunnistaa omia ja toisten tunteita ja järjen avulla hallita niitä.

(Matkalla ohjaajuuteen: Kalliola, Kurki, Salmi, Tamminen-Vesterbaca)